

NOVI OBRED SV. PRIČESTI IZVAN MISE

Obnova euharistijskih obreda najviše doprinosi i obnovi Crkve, jer po njezina Crkva dolazi u najintimniji dodir s Onim koji je temelj i hrana njezina života. Euharistija je i najviše dobro koje Crkva posjeduje. Stoga je bilo nužno da i na tom području dođe do obnove, reforme obreda, kako bi Euharistija, a na poseban način sama »misna žrtva i obrednim oblikom postigla pun pastoralni uspjeh« (SC 49). To je i učinjeno. Papa Pavao VI. proglasio je Apostolskom konstitucijom *Missale Romanum*, od 3. 4. 1969., obnovljeni misal. Još prije toga, u punoj klimi liturgijske obnove, Sveti zbor obreda izdao je 25. svibnja 1967. Uputu o štovanju euharistijskog misterija (*Eucharisticum Mysterium*), u kojoj je dao odredbe o obnovi štovanja sakramenta Euharistije, koje mu pripada i poslije sv. mise. Na temelju spomenute upute, nastavljajući započetu liturgijsku reformu u smislu II. vat. sabora, Sv. zbor za bogoštovlje preuredio je i izdao 21. lipnja 1973. novi obred: *Sveta pričest i štovanje euharistijskog otajstva izvan mise*. Odobreni prijevod toga obreda izdala je »Kršćanska sadašnjost«, Zagreb 1974. Obred o kojem govorimo nije neko teorijsko iznošenje nauke o euharistijskom otajstvu, nego su to više praktične upute, kako častiti i na koji način dijeliti sv. pričest izvan mise. To je zapravo jedno od poglavlja obnovljenog Rimskog obrednika, u kojem se već nalaze obnovljeni obredi krštenja, bolesničkog pomazanja, ženidbe itd. Ovaj novi obred reforma je onog starog koji je nosio naziv: »De sanctissimo Eucharistiae sacramento«.

Novi obred, osim uvodnih napomena, sadrži jedno (prvo) poglavlje o sv. pričesti izvan mise, drugo o pričesti bolesnika i popudbini kad ih dijeli izvanredni djelatelj. Treće poglavlje donosi različite oblike štovanja presvete Euharistije: izlaganje i blagoslov, procesije i euharistijski kongresi. Zadnje poglavlje (četvrto) sadrži razne tekstove za dijeljenje sv. pričesti izvan mise, te za klanjanje i ophod sa Svetootajstvom.

Bilo bi veoma korisno kad bismo se osvrnuli na čitavi obred, jer bi nam to dalo cjelovitiju sliku onoga za čim je išao Sv. zbor za bogoštovlje u preuređivanju ovih obreda. Ali, to zahtijeva mnogo više vremena i prostora. Zato ćemo se osvrnuti isključivo na dijeljenje sv. pričesti izvan mise, jer to dolazi najviše do izražaja u praksi i svećenicima najpotrebnije u njihovu pastoralnom radu.

Već od najstarijih vremena vladala je praksa u Crkvi da su se vjernici pričješćivali izvan mise. Međutim, i ta je pričest uvijek bila u uskoj vezi sa sv. misom, da se izrazi jedinstvo pričesti i euharistijske žrtve. Upravo to želi naglasiti novi obred. Naime, pastoralni razlozi i potrebe vjernika su takve da svima nije omogućeno pričestiti se u okviru misne žrtve. Novi obred također polazi sa stanovišta da sudjeluju u misnoj žrtvi svi oni koji se pričeste izvan mise ako iz opravdanih razloga nisu mogli prebivati misnom slavlju. Istina, novi obred naglašava kako vjernike treba poučavati da se pričješćuju unutar euharistijskog slavlja, jer »najpotpunije sudjelovanje u euharistijskom slavlju jest sakramentalna sv. pričest primljena u misi« (br. 13). Ipak traži od svećenika, protiv onih koji gotovo zaziru od pričesti izvan mise, da nikada ne smije uskratiti sv. pričest onima koji je zatraže izvan mise, a bili su spriječeni da prisustvuju euharistijskom slavlju, jer će se po pričesti sjediniti ne samo s Gospodinovom žrtvom nego i sa zajednicom vjernika (br. 14).

Zaista bilo je u Crkvi onih koji su smatrali da je pričest izvan mise čin privatne pobožnosti, bez posebne veze s misnom žrtvom. Dapače misu su smatrali obredom koji je služio da se posvete čestice. Međutim, to nikada nije potvrđeno od Crkvenog učiteljstva. Danas je to, zahvaleći liturgijskoj obnovi, potpuno zabačeno. Struktura novog obreda sv. pričesti izvan mise ima oblik obnovljenog obreda mise upravo zato da naglasi povezanost pričesti izvan mise sa samom euharistijskom žrtvom. Bilo je to potrebno učiniti da se vjernici, koji zbog bolesti, starosti ili kojeg drugog razloga ne mogu sudjelovati u sv. misi, osjećaju intimno povezani i ujedinjeni sa žrtvom u kojoj se ovjekovječuje žrtva na križu. Osim toga, nema boljeg načina da budu povezani sa zajednicom vjernika i potpomognuti bratskom ljubavlju nego da se pričesti u jednom obredu koji u sebi nosi glavna obilježja same mise.

Jedna od bitnih osobina strukture obreda pričesti izvan mise jest služba riječi Božje. Sakramenti, istina, daju milost i određeni su za hranjenje kršćanskog života, oni su znakovi vjere u Isusa Krista po kojima se čovjek ucjepljuje u Crkvu i posvećuje za svoje poslanje. Upravo ta činjenica zahtijeva da vjernici moraju shvatiti i razumjeti sakramentalne znakove i slaviti ih s vjerom i pobožnošću. U tu svrhu sakramentalni znakovi su redovito popraćeni s obrednim elementima koji hrane, jačaju i bolje izražavaju vjeru, koju sakramenti prepostavljaju. Služba riječi, koja sada redovito predhodi svakom sakramentalnom obredu, na poseban način jača i utvrđuje vjeru. To osobito vrijedi za euharistijsku tajnu. Zaista opstoji najčvršća veza između naviještanja riječi Božje i ove tajne, jer vjernici slušajući riječ Božju prepoznaju kako naviještene stvari nalaze i imaju svoj vrhunac u pashalnom misteriju, čija uspomena na sakramentalan način se slavi u svetoj misi, a pričest je, iako primljena izvan mise, sudjelovanje u toj tajni. Kad ne bismo imali pred očima to što smo iznijeli, ne bismo dovoljno shvatili novog obreda, njegovu teološku povezanost sa svetom misom, a donekle i opravdanost dijeljenja svete pričesti izvan mise. To je veoma važno.

Osvrnimo se sada na pojedine dijelove obreda i na njihovu primjenu u praksi.

Obred se dijeli na četiri dijela: uvodni obredi, služba riječi Božje, sveta pričest i završni obredi. Kod dijeljenja pričesti izvan mise treba da dođe do izražaja svaki od spomenutih dijelova, makar su predviđene preinake i promjene kad postoje opravdani razlozi, kao npr. kratkoća vremena.

Uvodni obredi sadrže pozdrav službenika prisutnim vjernicima i pokajnički čin. Kad svećenik ili đakon dijeli svetu pričest, tada pozdravlja prisutne s jednim od pozdrava koji se redovito upotrebljavaju kod sv. mise: Gospodin s vama... ili: Milost Gospodina našega... Međutim, i ovi mogu biti zamijenjeni jednim od kršćanskih pozdrava koji se nalaze u Sv. pismu. Kad službenik nije svećenik ili đakon, predviđen je drugi način pozdrava. Na pozdrav dijelitelja pričesti koji nije svećenik ili đakon vjernici ne odgovaraju kao redovito: I s duhom tvojim, nego: Blagoslovljen Bog u vijeke.

Nakon pozdrava, slijedi pokajnički čin, kao i kod sv. mise. Vjernike treba pozvati da se pokaju za svoje grijehе i prestupke kako bi čiste duše pristupili blagovanju tijela Kristova. Svećenik poziva na pokajanje jednom od formula koje se upotrebljavaju kod sv. mise. Iza toga kratka šutnja, a onda moli ispovijed.

Kako smo već naglasili, kod dijeljenja sv. pričesti izvan mise posebno dolazi do izražaja služba riječi Božje. I ovdje je obavljanje službe riječi gotovo kao i kod sv. mise. Tekstovi se mogu uzeti iz liturgije dotičnog dana ili pak oni tekstovi koje donosi sami obrednik u svojoj IV. glavi. Osim toga, mogu se izabrati i drugi tekstovi koji bolje odgovaraju konkretnim prilikama i okolnostima. Obred također dopušta da se mogu, ako je prikladno, uzeti tekstovi sa

zavjetnih misa: o presvetoj Euharistiji, o predragocjenoj Krvi Isusovoj ili o presvetom Srcu Isusovu. Dana je dakle prilična sloboda, ali sve u svrhu korisnijeg primanja presvetog Tijela kao i povezivanje sa sv. misom.

Što se tiče broja čitanja, obred ništa preciznije ne određuje. Napominje da se može uzeti jedno ili više čitanja, već prema tome kako je prikladnije. Ako se uzme više čitanja, tada iza prvog čitanja slijedi psalam, ili koja druga pjesma. Ali i ovo se može nadomjestiti obdržavanjem svete šutnje. Služba riječi redovito završava sa sveopćom molitvom vjernika.

U slučajevima kad se pričest dijeli bolesnicima, bilo kao sv. popudbina bilo da same okolnosti ili kratkoća vremena sugeriraju kraću službu riječi, tada se ona može svesti na jedno kratko čitanje u kojem se govori o kruhu života. Jasno se vidi da i ovdje novi obred ne želi izostaviti čitanje riječi Božje, kako bi se bolesnik prije njom nahranio, pa onda da blaguje kruh života. Te kratke svetopisamske odlomke donosi sami obred.

Treći dio obreda sačinjava dijeljenje sv. pričesti. Službenik ili djelatelj, koji je do sada stajao na mjestu odakle je vršio službu riječi, sada pristupa k oltaru ili, bolje rečeno, mjestu gdje su pohranjene svete čestice. Postavi ih na oltar i pokloni se. Nakon toga slijedi pjevanje ili recitiranje Gospodnje molitve, u koju djelatelj pričesti uvodi s onom istom formulom koja se upotrebljava kod sv. mise. Kad se završi Gospodnja molitva, mogu se izmijeniti i znaci mira. To nije naređeno, nego se samo preporučuje ako je zgodno. Pokazivanje i davanje posvećene čestice ovlaštenu službenik poprati onim istim riječima kao i u sv. misi, na što pričesnik odgovara: amen. Za vrijeme samog dijeljenja pričesti pjeva se koja euharistijska pjesma, a iza pričesti slijedi kratka šutnja, psalam ili koji hvalospjev. Obred dijeljenja pričesti završava se jednom od molitava koje donosi sami obrednik.

Završni je obred: pozdrav, blagoslov i otpust vjernika. Redovito to biva na način kako se radi i na sv. misi. Ako službenik nije svećenik ili đakon, obrednik propisuje posebni blagoslov. Tako, eto, izgleda opća struktura obreda pričesti izvan mise.

Međutim, obrednik u predhodnim napomenam daje i neke smjernice koje su praktične naravi. Odnose se prvenstveno na vjernike, služitelja, mjesto, kao i na pojedinosti kojih se treba držati pri dijeljenju same pričesti.

Sv. pričest se može dijeliti u svako doba dana i noći, ali pri tom treba paziti na veću korist vjernika, na duh zajedništva, na njihovo jače i plodonosnije jedinstvo s Kristom. Zato novi obred, aludirajući na Uputu o štovanju Euharistije — Eucharisticum mysterium, potiče da se odredi vrijeme dijeljenja pričesti, kako bi se mogli sakupiti oni koji su bili razložito spriječeni da prisustvuju sv. misi. Razlog je tome da se više osjeti zajedništvo vjernika i međusobna povezanost u Kristu. Ovo se ne bi smjelo zanemarivati. Vjernike bi trebalo poučavati u tom pravcu. Neće se, istina, moći uvijek ostvariti, ali treba nastojati da vjernici u zajedničkom slavlju prime Tijelo Kristovo.

Na Veliki četvrtak i Veliki petak pričest se može dijeliti samo u okviru sv. mise, odnosno slavljenja Muke Gospodnje, ali bolesnicima se može podijeliti u svako doba. Na Veliku subotu pak pričest se smije dijeliti samo kao popudbina.

Novi obred govori također o djelatelju sv. pričesti izvan mise. Redoviti djelatelj je svećenik ili đakon. U slučaju da nema svećenika ili đakona, ili su spriječeni bolešću, starošću, pastoralnom službom, ili kad je toliki broj vjernika da bi se pričešćivanje previše oduljilo, tada može pričešćivati i akolit. Osim toga, mjesni ordinarij može odrediti, kad to zahtijevaju opravdani razlozi, i druge izvanredne djelatelje sv. pričesti.

Mjesto dijeljenja sv. pričesti je redovito crkva, ili oratorij gdje se čuvaju svete čestice, ili mjesto gdje se skupljaju vjernici nedjeljom ili blagdanom. U posebnim slučajevima može to biti i neko drugo mjesto.

Novi obred donosi i još neke pojedinosti koje su u uskoj vezi sa štovanjem i čašćenjem Gospodina i Spasitelja pod sakramentalnim prilikama a često su puta zanemarene. Tako npr., kad se pričest dijeli u crkvi, treba staviti na oltar tjelesnik i uplatiti dvije svijeće. Svećenik i đakon moraju povrh svoga kleričkog odijela, obući albu ili superpelicij i staviti štolu. To je u suglasnosti s doličnim štovanjem koje dugujemo Spasitelju. Pri samom dijeljenju pričesti, obred zadržava stoljetnu praksu Crkve, naime, da se vjernici pričešćuju na jezik. Biskupska konferencija pak može, uz prethodnu dozvolu Apostolske Stolice, odobriti da se pričest dijeli na ruku. U tom slučaju treba vjernike poučiti, da se ne bi uvela kriva mišljenja o presvetoj Euharistiji.

Ovaj smo prikaz donijeli radi boljeg shvaćanja samog obreda i upoznavanja nakane koja je vodila Sv. zbor za bogoštovlje u preuređivanju obreda dijeljenja sv. pričesti izvan mise, kao i čašćenja euharistijskog otajstva, a sve u svrhu da se svećenici u svojoj pastoralnoj praksi lakše služe novim obredom, a vjernici dožive zajedništvo euharistijskog slavlja.

O. Luka Livaja

Albin Škrinjar:

TEOLOGIJA SV. IVANA, Zagreb 1975.

Izdavač: Filozofsko-teološki institut — Zagreb, Jordanovac 110,
Biblioteka *Theosis* — knjiga 6. Stranica 510, cijena 150 din.

O. Škrinjar je razveselio hrvatsku katoličku javnost još jednom svojom knjigom kojoj je dao naslov: *Teologija Sv. Ivana*. Plod je to dugogodišnjeg izravnog proučavanja djela sv. Ivana, njegova evanđelja i poslanica. Na Ivanovo Otkrivenje autor se ne obazire, osim samo nuzgredno. Rekli smo da je to plod njegova *dugogodišnjeg izravnog proučavanja*, jer bi trebalo spomenuti i njegovu svetopisamsku egzegetsku spremnost koja u djelu nužno dolazi do izražaja na svakoj stranici i koja je zauzela skoro čitavi njegov život. Ako bismo se pak htjeli ograničiti na period izravnoga stvaranja djela, ni taj ne bi bio kratak, jer se autor počeo baviti predmetom čak od 1940. god. kad je publicirao prva proučavanja o Ivanovoj teologiji u časopisu *Verbum Domini*, kako sâm kaže u predgovoru (str. 6.). Pred sobom dakle imamo djelo sasvim zrelo, djelo njegova cijelog naučenjačkog života na području svetopisamskih znanosti.

Prvo što čitatelju upada u oči jest autorov jasno određen stav u tretiranju svih predmeta i u rješavanju svih pitanja. Rukovodeći se upravo tim načelom jasnoga stava, na prvom mjestu određuje što je za nj pojam Biblijske teologije (str. 33—36). To je i znanstvena egzegeza i teologija ujedno. No, opet to nije ni gola egzegeza ni spekulativna teologija, dogmatika. Egzegeza obuhvaća mnogo više onoga što se odnosi na nadahnuti tekst i na njegovo pravilno shvaćanje, a dogmatika produbljuje i dalje razvija istine koje nalazi u Sv. pismu služeći se pri tom razglabanjem i zaključcima zdravoga razuma. Biblijska teologija »iznosi, tumači i organski povezuje vjerske i čudoredne nauke svetih knjiga« (str. 34).

Na red dolazi temeljito proučavanje Ivanova evanđelja i njegovih triju poslanica prema postavljenom načelu i zauzetom pravcu.

Autor je morao najprije analizirati spomenuta djela da pronade u njima sve glavnije vjerske i čudoredne istine. Zatim je morao opet za svaku istinu pomno istraživati svako mjesto na kojemu se ona nalazi, zdušno ispitivati